

III.4. HASPENGOUW EN VOEREN

1. SITUERING

Het betreft het zuidelijk deel van de provincie ten zuiden van de Demervallei en het Albertkanaal. De hoofdruimte loopt door in het noorden van de provincie Luik en in het zuidoosten van de provincie Vlaams-Brabant.

Volgende gemeenten behoren geheel of gedeeltelijk tot die hoofdruimte: Alken, Bilzen, Borgloon, Diepenbeek, Gingelom, Halen, Hasselt, Heers, Herk-de-Stad, Herstappe, Hoeselt, Kortesseem, Lanaken, Nieuwerkerken, Riemst, Sint-Truiden, Tongeren, Voeren en Wellen.

2. VISIE

De hoofdruimte heeft in het bijzonder een belangrijke open ruimte betekenis voor de provincie. Vooral grondgebonden landbouw en fruitteelt in landschappelijk waardevolle gebieden zijn dragers. Daarnaast zijn natuurwaarden en het watersysteem te ondersteunen functies. Ten slotte kan recreatief medegebruik op provinciaal niveau – bijvoorbeeld onder de vorm van plattelandstoerisme – worden gestimuleerd.

3. RUIMTELIJK CONCEPT

KAART 56: RUIMTELIJK CONCEPT VOOR HASPENGOUW EN VOEREN

BEEKVALLEIEN ALS NATUURLIJKE RUGGENGRAAT

De rivier- en beekvalleien van Demer, Herk, Mombeek, Gete, Jeker en Velpen vormen belangrijke historische landschappelijke en natuurlijke dragers. Zij worden maximaal vrijgehouden van bebouwing en intensieve activiteiten en versterkt als groene linten. De evolutie van de nederzettingsstructuur wordt daar sterk door beïnvloed. Geïsoleerde bosjes, kasteelparken en andere ecologische infrastructuur verbinden het netwerk van beekvalleien. Brongebieden worden beschermd.

SINT-TRUIDEN EN TONGEREN STRUCTUURONDERSTEUNENDE KLEINSTEDELIJKE GEBIEDEN ALS CENTRA

Beide kleinstedelijke gebieden functioneren als centra voor heel de hoofdruimte en de kleine kernen daarin. Dat vraagt om een breed kleinstedelijk voorzieningenaanbod zonder specialisatie, een radiale bereikbaarheid vanuit het ommeland en een goede aantakking op het hoofdwegenet.

RASTER VAN LINTEN IN VOCHTIG HASPENGOUW

In Vochtig Haspengouw is door het fijnmazig net van beekvalleien met hun overstromingsgebieden weinig kernvorming ontstaan, maar hebben zich wel vele linten ontwikkeld. De gewenste ruimtelijke structuur bouwt daarop voort.

STRUCTUURBEPALENDE LANDBOUWGEBIEDEN MET LANDSCHAPPELIJKE WAARDE

Haspengouw en Voeren blijven belangrijke landbouwgebieden, verweven in het waardevol landschap. Dat geldt zowel voor het heuvelend boomgaardenlandschap rond de as Sint-Truiden - Borgloon - Tongeren als voor het open landschap in Droog Haspengouw met hoofdzakelijk akkerlanden en holle wegen.

TOERISTISCH-RECREATIEF NETWERK VAN HOEVEN EN KASTELEN

Het toeristisch netwerk van hoeven en kastelen is gebaseerd op het recreatief medegebruik van het landschap met zijn boomgaarden, holle wegen, graften, bosjes en op de aanwezigheid van een belangrijk cultuurhistorisch patrimonium (vierkantshoeven, kastelen, molens). Een toeristisch netwerk van fiets-, wandel-, auto- en paardenroutes kan het verspreid erfgoed ontsluiten. Dat netwerk kan de Romeinse Kassei en de voormalige fruitspoorlijn als lineaire dragers gebruiken om de polen Sint-Truiden en Tongeren te verbinden met het omliggend buitengebied.

VOERSTREEK WAARDEVOL LANDSCHAP ONDERDEEL VAN EEN GRENSOVERSCHRIJDEND DRIELANDENPARK

De Voerstreek met haar typisch graftenlandschap wordt ontwikkeld als waardevol landschap. De druk op het gebied moet daar voor worden beperkt. Kleinschalig toerisme en kleinschalige recreatie zijn mogelijk. Landschappelijk ingepaste landbouw (met inkadering van bedrijfsgebouwen en van de landbouwactiviteit zelf) en natuur zijn te ondersteunen.

4. UITWERKING IN DEELRUIMTEN

4.1. Herk en Gete

4.1.1. Visie en concept

Deze deelruimte heeft in de provincie een rol inzake landbouw (fruitteelt), natuurontwikkeling en waterbeheersing. Daarnaast heeft zij een beperkte residentiële functie door het dicht netwerk van linten. Klein- en regionaalstedelijke voorzieningen horen binnen in dit gebied niet thuis. Zij worden verwezen naar de stedelijke gebieden aan de rand: Hasselt - Genk en Sint-Truiden. De ruimtelijke structuur van deze deelruimte is vergelijkbaar met die van het zuidoosten van de pro-

vincie Vlaams-Brabant. Bij de uitwerking van visie en concept is overleg met deze provincie aangewezen.

Tot die deelruimte behoren (delen van) de gemeenten Lummen, Halen (noordelijk deel), Herk-de-Stad, Hasselt, Diepenbeek, Nieuwerkerken, Alken, Sint-Truiden, Wellen, Kortesseem, Bilzen, Hoeselt.

Volgende ruimtelijke principes worden voorgesteld:

- een netwerk van te vrijwaren beekvalleien en overstromingsgebieden van Demer, Herk, Mombeek, Gete en Velp
- Sint-Truiden als regionaal centrum en concentratie van voorzieningen
- een netwerk van beperkte kernen en linten tussen de beekvalleien
- de N3 als ontsluiting van Sint-Truiden naar het hoofdwegenet, niet als ontwikkelingsas
- open ruimte verbindingen over N2.

4.1.2. Mogelijke beleidsthema's

BEEKVALLEIEN EN OVERSTROMINGSGBIEDEN

Om nieuwe overstromingsproblemen te voorkomen wordt het bouwen in overstromingsgebieden ontmoedigd. Instrumenten zijn het uitvoeren van herbestemmingen en het ontwikkelen van natuur en landschap. Daarnaast moeten bijzondere maatregelen worden uitgewerkt om waterafvoer, -behandeling en -buffering op een ecologisch verantwoorde wijze te herinterpreteren.

LINTEN

Aan de gemeenten in deze deelruimte worden geen mogelijkheden gegeven tot grootschalige ontwikkeling. Meer specifiek kan naar instrumenten worden gezocht waarmee kan worden omgegaan met lintbebouwing als dure nederzettingvorm (verordening, ruimtelijke uitvoeringsplannen, herbestemmingen van zonevreemde linten, beleid inzake nutsvoorzieningen enz.).

LANDBOUW

In dit belangrijk landbouwgebied is het opkrikken van de agrarisch-economische rol belangrijk.

RECREATIEF MEDEGEBRUIK

Het toerisme wordt in het buitengebied verspreid ontwikkeld onder de vorm van recreatief medegebruik. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar een optimale ruimtelijke inpassing van het netwerk van fiets-, wandel-, auto- en paardenroutes en naar de inschakeling van de dorpen in het toeristisch aanbod. Het toeristisch medegebruik richt zich op plattelands-, boerderij- en kastelentoerisme.

4.2. Droog Haspengouw

4.2.1. Visie en concept

Droog Haspengouw heeft een te versterken open ruimte rol voor de provincie. Landbouw, landschap, natuur en laagdynamisch toerisme en recreatie moeten worden ondersteund. De agrarische activiteit is de belangrijkste economische drager en ook het meest bepalend voor het ruimtelijk beeld. De ruimtelijke structuur van deze deelruimte is vergelijkbaar met die van het zuidoosten van de provincie Vlaams-Brabant (Hageland). Visie en concept worden bij voorkeur grensoverschrijdend uitgewerkt.

Tot deze deelruimte behoren (delen van) de gemeenten Sint-Truiden, Borgloon, Halen, Hoeselt, Gingelom, Heers, Tongeren en Riemst.

Volgende ruimtelijke principes worden voorgesteld:

- bovenlopen van beekvalleien van het Demer- en Herkbecken als groene linten in het landschap
- Tongeren en Sint-Truiden als regionale centra met een breed uitrustingsniveau en draagvlak
- een evenwichtig hiërarchisch patroon van kernen
- herkenbare en afzonderlijke kernen van elkaar gescheiden door beekvalleien en natuurlijke buffers
- heuvelruggen en beekvalleien als dragers van een waardevol landschap
- open landbouwgebieden scherp gescheiden van stedelijke gebieden en kernen.

4.2.2. Mogelijke beleidsthema's

KLEINSTEDELIJKE GEBIEDEN

Tongeren en Sint-Truiden zijn voor deze deelruimte structuurbepalend. Zij verdienen ondersteuning afgestemd op een breed voorzieningspakket voor heel de hoofdruimte. Daardoor kunnen ook de omliggende open ruimten worden gevrijwaard van sluipende verstedelijking.

LEEFBAARHEID VAN KLEINE KERNEN

De socio-economische leefbaarheid van de kleine kernen in Droog Haspengouw is klein. De problematiek stelt zich in de hele deelruimte. Daardoor hebben niet alleen de gemeenten een taak terzake maar kunnen ook bovengemeentelijke maatregelen worden onderzocht. Het betreft hoofdzakelijk de ondersteuning van niet-rendabele voorzieningen. Evenwicht tussen aanbod en draagvlak is belangrijk. Anderzijds mag door te grote deconcentratie van voorzieningen de leefbaarheid van grotere kernen niet worden ondermijnd.

OPEN LANDBOUWGBIEDEN

Grondgebonden landbouw is een voor die deelruimte zeer

DEEL III. ONTWIKKELINGSPERSPECTIEVEN VOOR HOOFD- EN DEELRUIMTEN 4. HASPENGOUW EN VOEREN

belangrijke ruimtegebruiker. Het vrijwaren van de bestaande open ruimten is daarvoor essentieel. Daartoe kunnen bouwvrije agrarische zones worden afgebakend. Bij de afbakening van deze zones wordt rekening gehouden met de uitbreiding van bestaande exploitaties.

HOEVETOERISME

Ter ondersteuning van de leefbaarheid van de landbouw gaat bijzondere aandacht naar de ondersteuning van het plattelands-, boerderij- en kastelentoeerisme. Uitwerking van een verbindend netwerk van fiets-, wandel-, auto- en paardenroutes levert daartoe een bijdrage. Meer rechtstreekse ondersteuning kan bijvoorbeeld met een bouwverordening.

LANDSCHAPSONTWIKKELING

De landschappelijke kwaliteiten kunnen worden uitgebouwd uitgaande van het reliëf, met plateaus en beekvalleien, de kastelen als bakens, het Gallo-Romeins verleden, motten en mergelgroeven, hoogstamboomgaarden enz. Versterking van een verspreide bosstructuur is mogelijk.

GRENSOVERSCHRIJDENDE RELATIES

Onder andere Tongeren kent (ook historisch) een sterke band met Maastricht en Luik. Relaties met beide steden blijven ook in de toekomst belangrijk en moeten worden ondersteund. Dit geldt vooral voor de band met het HST-station in Luik.

Anderzijds is voor de uitwerking van visie en concept voor het Hageland ook samenwerking gewenst met de provincie Vlaams-Brabant. Het gebied kent ontwikkelingsperspectieven die verwant zijn met deze voor Droog-Haspengouw.

4.3. Voerstreek**4.3.1. Visie en concept**

Voeren wordt ontwikkeld als een rustig en groen onderdeel van een Drielandenpark: een knooppunt voor natuur en laag-dynamisch toerisme en recreatie. Globaal gezien zijn landbouw en natuurontwikkeling de hoofdfuncties in dit gebied. Toerisme en recreatie zijn aanwezig als kwaliteitsvol recreatief medegebruik, bijvoorbeeld als kleinschalig hoeve- en kasteeltoerisme. Toeristische fietsverbindingen met Haspengouw, met het Nederlands Zuid-Limburg en met het Land van Herve worden tot stand gebracht.

Tot deze deelruimte behoren (delen van) de gemeente Voeren.

Volgende ruimtelijke principes worden voorgesteld:

- rivier- en beekvalleien Voer, Berwijn, Gulp enz. als natuurlijke en landschappelijke dragers
- langgerekte beperkte nederzettingen evenwijdig met de valleien

- een landschappelijk waardevol graftenlandschap met zeer waardevolle beekjes en bossen, holle wegen, weiden, kerkdorpjes, kastelen en hoeven.

4.3.2. Mogelijke beleidsthema's**LANDBOUW**

Landbouw moet in de Voerstreek structuurbepalend blijven. Evoluties naar meer intensieve of niet grondgebonden vormen van landbouw zijn niet gewenst. Behoud van melkvee en landschappelijke inpassing moeten worden gestimuleerd.

NATUUR- EN LANDSCHAPSONTWIKKELING

Natuur en landschap maken het gebied aantrekkelijk. Zij moeten worden behouden en versterkt. Zo wordt de op dit moment onaantrekkelijke toegang tot de Voerstreek vanuit de Maasvallei bijvoorbeeld het best landschappelijk verfraaid. Het stiltegebied Snouwenberg in het noorden wordt beschermd en versterkt tegen de overdruk van het landschapstoerisme van het Nederlandse Zuid-Limburg. Verdere verlinting, verkavelingen en onaangepaste kernversterking, strijdig met de historische lintstructuur, worden afgeremd. Architecturale kwaliteit en samenhang met de dorpen moeten worden bevorderd.

HOEVE- EN KASTEELTOERISME

Hoogdynamische of grootschalige vormen van toerisme en recreatie zijn niet in overeenstemming met de landschappelijke kwaliteit en de draagkracht van het gebied. Enkel laag-dynamische en kleinschalige activiteiten zijn te ondersteunen. Bijzondere aandacht gaat naar het hoeve- en kastelentoeerisme.

GRENSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING

Voeren is een onderdeel van een grensoverschrijdend Drielandenpark. Internationale samenwerking om dit project vorm te geven is noodzakelijk.

5. MOGELIJKE ACTIES

Indien relevant zal de provincie de mogelijke acties steeds uitvoeren in overleg met de betrokken overheden en belanghebbende partijen.

- De provincie kan een geïntegreerd, gebiedsgericht en gedifferentieerd plattelandsbeleid voor Haspengouw en Voeren uitwerken. Volgende aandachtspunten zijn daarbij belangrijk:
 - het zoeken naar ruimtelijke beleidsinstrumenten om de leefbaarheid van de kleine kernen te verbeteren

- het uitwerken van het toeristisch netwerk van hoeven en kastelen
- het nagaan van de mogelijkheden om de Romeinse Kassei tussen Sint-Truiden, Tongeren en Maastricht aan te wenden voor de ontsluiting van het Romeins erfgoed
- het aandacht schenken aan de erosieproblematiek en de waterberging
- het uitbreiden van bossen, aansluitend op historische bossen en/of provinciale domeinen.
- De provincie kan een ruimtelijk uitvoeringsplan opstellen voor het verlind landschap van de deelruimte Herk en Gete.
- De provincie kan niet-bebouwbaar zones in de gave landbouwgebieden afbakenen.
- De provincie kan een stedenbouwkundige verordening opmaken over het rooien van hoogstamboomgaarden en het stimuleren van een gordel van hoogstamboomgaarden rond de kleine kernen (voorbeeldproject Grootloon).
- De provincie kan stedelijke voorbeeldprojecten ondersteunen in de kleinstedelijke gebieden Tongeren en Sint-Truiden.
- De provincie kan een landschapsonwikkelingsplan uitwerken voor landschappelijk waardevolle gebieden.
- De provincie kan de samenwerking uitbouwen en ondersteunen met de aangrenzende provincies en gemeenten, bijvoorbeeld Maastricht, Luik en Vlaams-Brabant.